

SKTFs undersökningsserie om den framtida äldreomsorgen

Del 1

Ett värdigt liv inom äldreomsorgen...

Vad är det?

20 augusti 2007

Inledning

Samma dag som förslaget från Göran Hägglund och Maria Larsson om att införa en värdighetsgaranti inom äldreomsorgen presenterades i en debattartikel i Dagens Nyheter (16/10-06) skickades en snabbenkät med frågor om detta till ett urval av SKTFs medlemmar inom socialtjänsten. Rapporten, "Min väg till lycka behöver inte vara din väg till lycka", presenterades för ansvarig minister två dagar senare (se "rapporter 2006" på skft.se).

Rapporten beskriver bland annat vilket innehåll en värdighetsgaranti kan ha.

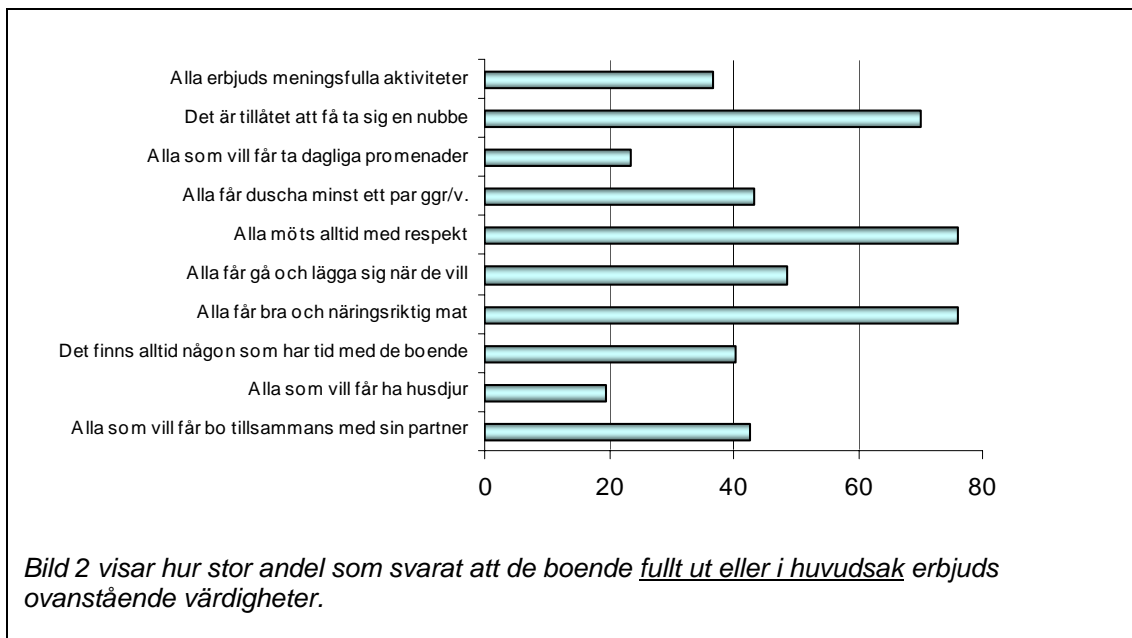
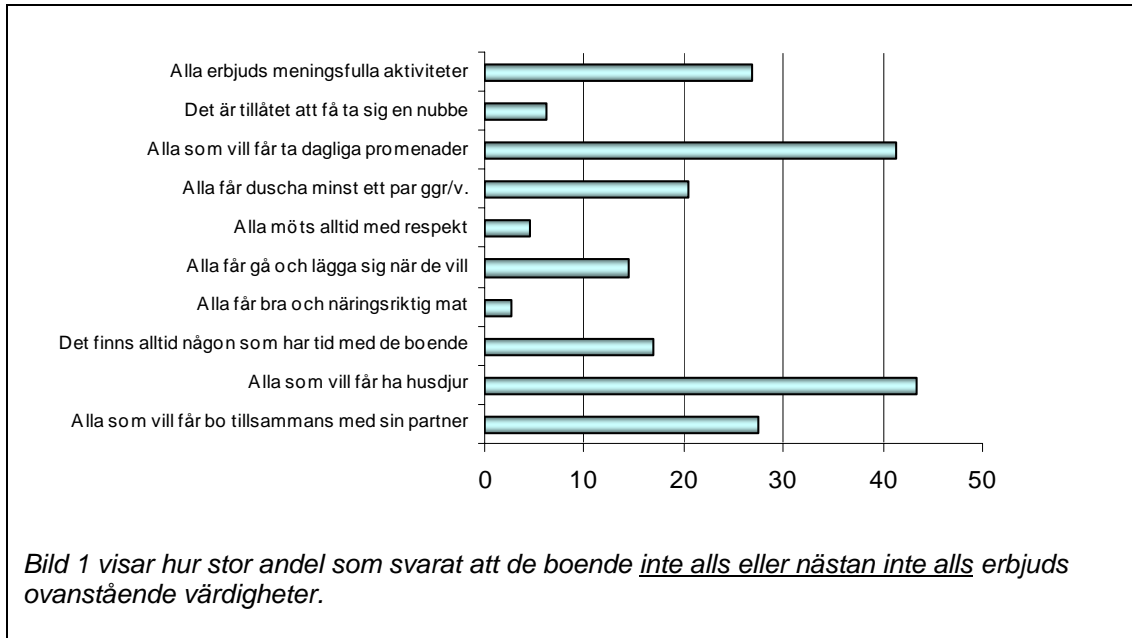
Regeringen utsåg den 2/3-07 Thorbjörn Larsson som särskild utredare till en ny utredning om en värdighetsgaranti inom äldreomsorgen. Till den utredningen finns en expertgrupp där SKTFs ordförande ingår.

SKTF har, med anledning av ovanstående, inbjudit de som dagligen arbetar med att planera, genomföra och utvärdera välfärdstjänster inom socialtjänsten, och som berörs av regeringens planer på att införa en värdighetsgaranti, att ingå i en panel. Denna panel består i huvudsak av enhetschefer inom äldreboende.

Avsikten är att panelen vid ett antal tillfällen under hösten/förvintern ska besvara frågor som berör utvecklingen av äldreomsorgen och hur ett värdigt liv inom äldreomsorgen ska kunna uppnås. Resultaten av denna undersökningsserie kommer dels att användas som ett underlag i deltagandet i expertgruppen och dels för att bidra till den allmänna debatten om utformningen av den framtida äldreomsorgen.

Sammanfattning

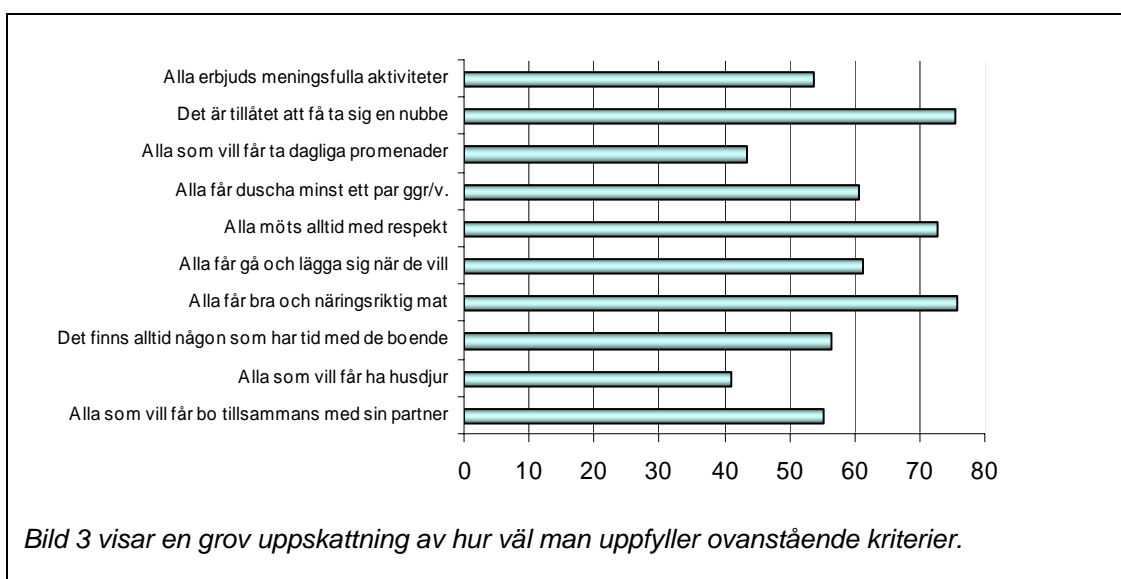
Sammanfattningsvis kan sägas att det återstår en hel del till dess man uppnår de nedan angivna kriterier som skulle kunna ingå i ett värdigt liv inom äldreomsorgen (se bild 1 och 2). Eftersom uppfyllelsen kan beskrivas på olika sätt har vi valt att visa hur stor andel som inte alls eller nästan inte alls uppfyller kriterierna (bild 1) och hur stor andel som fullt ut eller i huvudsak uppfyller kriterierna (bild 2). Andelen som uppfyller kriterierna delvis har exkluderats i denna sammanfattning.

Ytterligare ett sätt att beskriva den aktuella måluppfyllelsen, om det hade funnits kriterier för ett värdigt liv inom äldreomsorgen med det ovan beskrivna innehållet, är att göra en teoretisk modell av måluppfyllelsen av de olika kriterierna.

Den teoretiska modellen är framräknad utifrån antagandet att svarsalternativet "fullt ut" innebär att alla boende inom äldreomsorgen erbjuds det som avses att mätas med frågan, "i huvudsak" innebär att 75 procent erbjuds det som avses, "delvis" motsvarar 50 procent, "nästan inte alls" 25 procent och "inte alls" innebär att ingen erbjuds det som avses att mätas med frågan. Dessa antaganden är snarare en överskattning än en underskattning av de värden som tillhandahålls inom äldreboendet, men kan ändå åskådliggöra situationen som den ser ut idag.

Måluppfyllelsen för de kriterier som används, vid tillämpning av denna modell, framgår av bild 3.

På frågan om det finns hinder att utföra arbetsuppgifterna på ett värdigt sätt uppger drygt hälften av respondenterna att det gör det. Över två tredjedelar av dem som upplevde att det finns hinder svarade att det är tidsbrist och brist på ekonomiska resurser som är de främsta hindren.

Nästan hälften av den som upplevde att det finns hinder att utföra arbetsuppgifterna på ett värdigt sätt svarade att det finns brister i kompetensen och oklara riktlinjer för verksamheten.

Sedan tidigare undersökningar vet vi att enhetscheferna inom äldreboendet i genomsnitt har ansvaret för cirka 50 medarbetare och litet eller inget administrativt stöd.

Så här görs undersökningsserien

Inför expertgruppens möten skickas en webbaserad enkät till de cirka 150 individer som ingår i panelen. Panel består i huvudsak av enhetschefer inom äldreboende. Resultaten av undersökningarna sammanställs i delrapporter.

Undersökningarna gör inte anspråk på att vara vetenskapliga, men resultaten ger en direkt och spontan fingervisning hur de som i sitt dagliga arbete har att verkställa de politiska besluten upplever situationen så som den ser ut från tid till annan.

Undersökningensresultaten kan användas för att bidra till en bredare allmän debatt om den framtida äldreomsorgen.

Innehållet i första undersökningen

I den första undersökningen ställdes följande frågor till panelen:

Hur väl uppfyller man idag nedanstående saker som skulle kunna ingå i en framtida värdighetsgaranti? Frågorna besvaras med ett av följande fem fasta svarsalternativ: "fullt ut", "i huvudsak", "delvis", "nästan inte alls" eller "inte alls".

- Alla som vill får bo tillsammans med sin partner.
- Alla som vill får ha husdjur.
- Det finns alltid någon som har tid med de boende.
- Alla får bra och näringsriktig mat.
- Alla får gå och lägga sig när de vill.
- Alla möts alltid med respekt.
- Alla får duscha minst ett par gånger i veckan.
- Alla som vill får ta dagliga promenader.
- Det är tillåtet att få ta sig en nubbe.
- Alla erbjuds meningsfulla aktiviteter.

Finns det idag några hinder för att utföra arbetsuppgifterna på ett värdigt sätt?

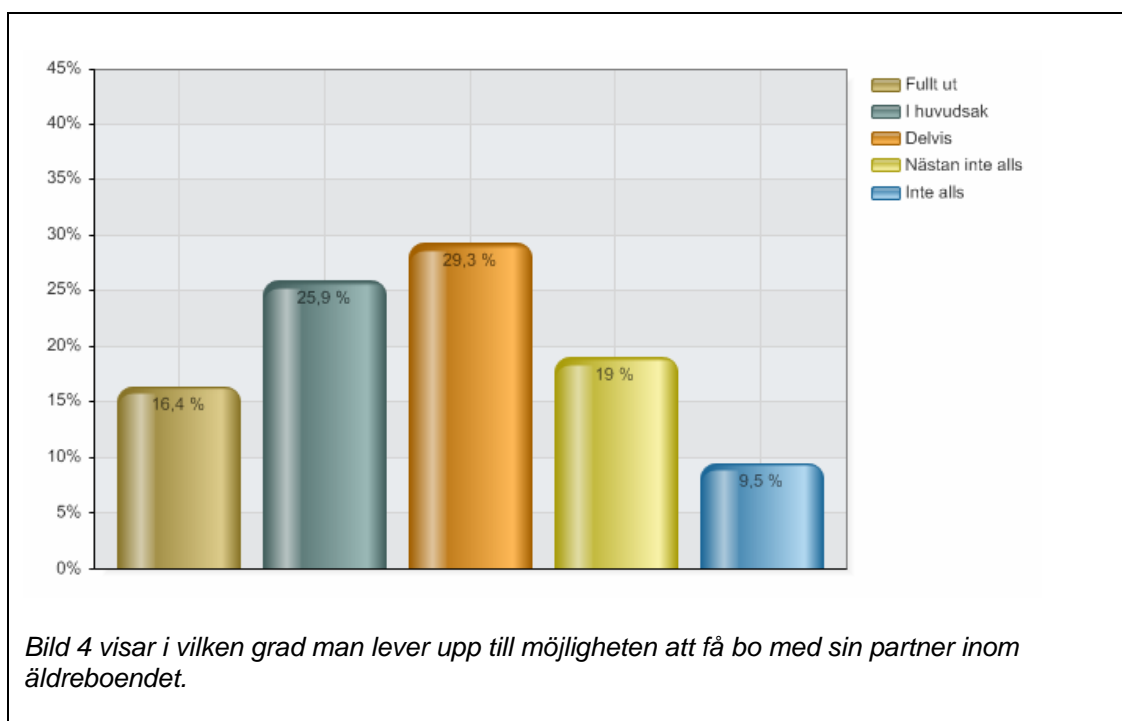
Vilka är dessa hinder?

Resultat

Resultaten presenteras med frekvensfördelning fråga för fråga utan några ytterligare nedbrytningar. Den procentsats som anges för måluppfyllelse är en mycket ungefärlig uppgift. Den är framräknad utifrån antagandet att svarsalternativet "fullt ut" innebär att alla boende inom äldreomsorgen erbjuds det som avses att mätas med frågan, "i huvudsak" innebär att 75 procent erbjuds det som avses, "delvis" motsvarar 50 procent, "nästan inte alls" 25 procent och "inte alls" innebär att ingen erbjuds det som avses att mätas med frågan.

Alla som vill får bo tillsammans med sin partner.

Många äldre vill ha möjligheten att få fortsätta att leva tillsammans med sin partner när det är dags att flytta till ett äldreboende. Långt ifrån alla erbjuds den möjligheten. Som framgår av bild 4 är det endast dryga 40 procent av panelens respondenter som svarar att man fullt ut eller i huvudsak uppfyller önskemålet om att få bo tillsammans med sin partner redan idag. Måluppfyllelsen ligger på 55 procent.

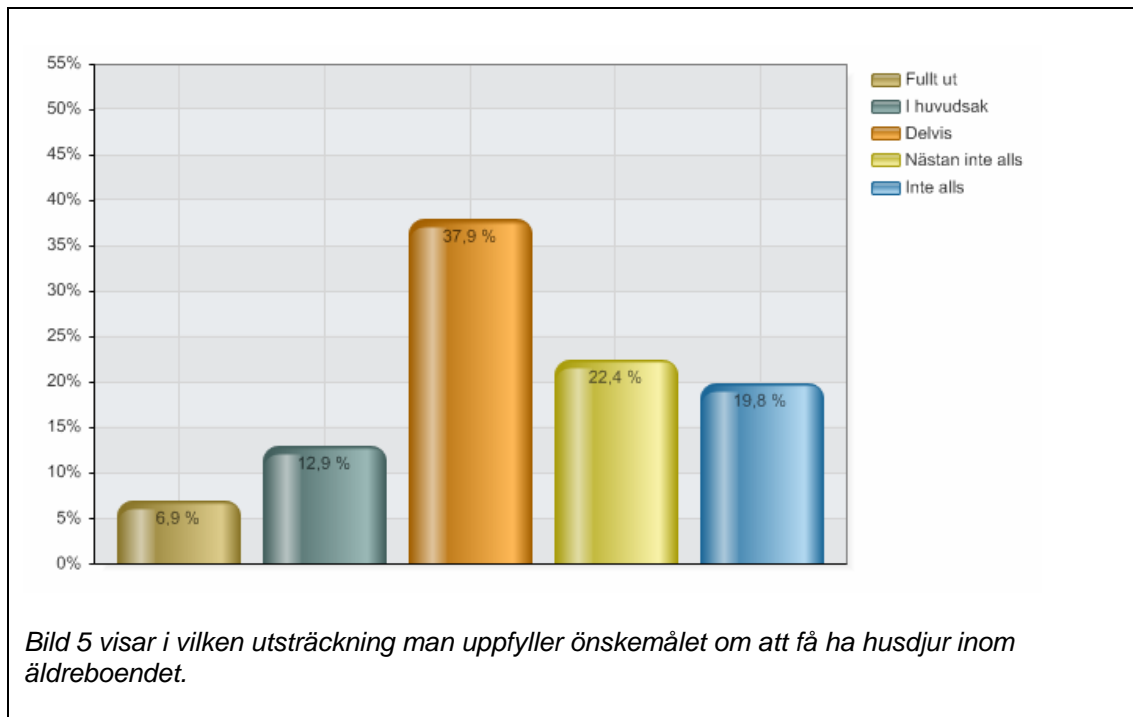

Alla som vill får ha husdjur på äldreboendet.

Att inte behöva skiljas från sitt husdjur när man flyttar till äldreboende eller att få möjligheten att skaffa sig ett sådant när man redan bor där kan ha ett stort värde för livskvaliteten. För att leva upp till detta kan det dock vara nödvändigt att erbjuda alternativt boende med tanke på att andra kan vara allergiska mot olika husdjur.

Med tanke på det värde det har att själv få bestämma om man ska ha husdjur och den ökade livskvalitet det skulle ge är måluppfyllelsen mycket låg, endast dryga 40 procent. Detta är den lägsta måluppfyllelsen av de 10 kriterier som ingick i undersökningen.

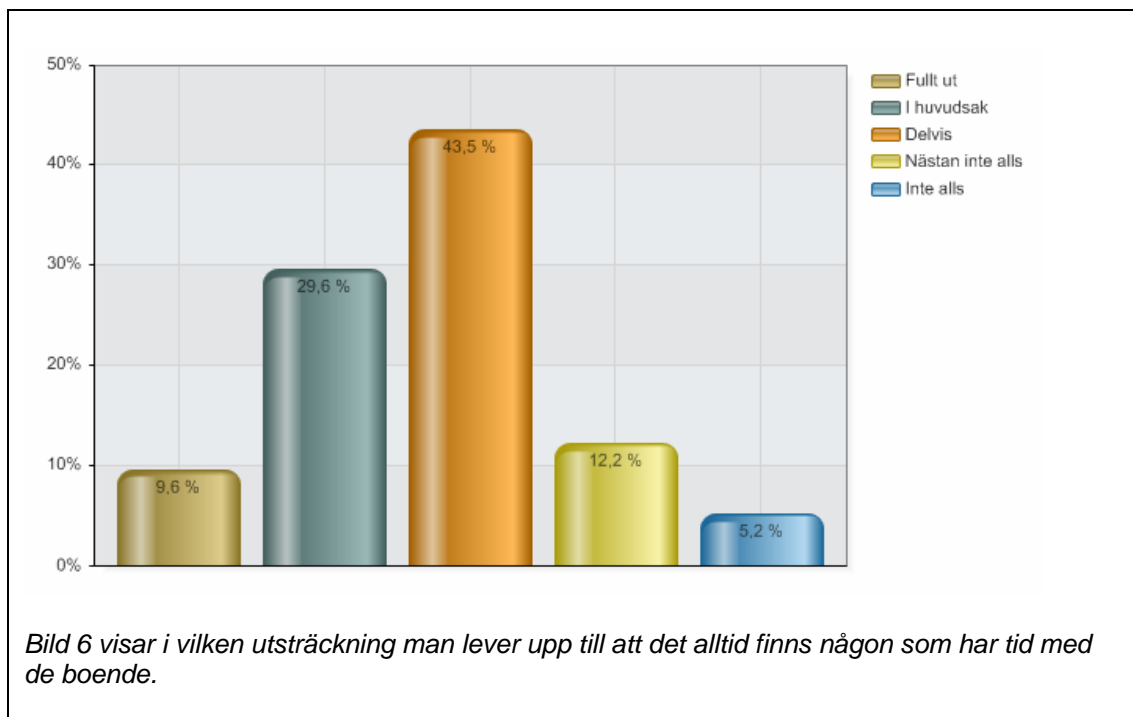
Som framgår av bild 5 är det endast knappa 20 procent av panelens respondenter som svarat att detta erbjuds fullt ut eller i huvudsak.

Det finns alltid någon som har tid med de boende.

Ett konkret mått på värdighet är att personalen har tid för de boende när de behöver någon. Panelens svar visar att det är långt kvar innan detta är uppfyllt. Endast drygt var tredje svarar att man uppfyller detta fullt ut eller i huvudsak (se bild 6).

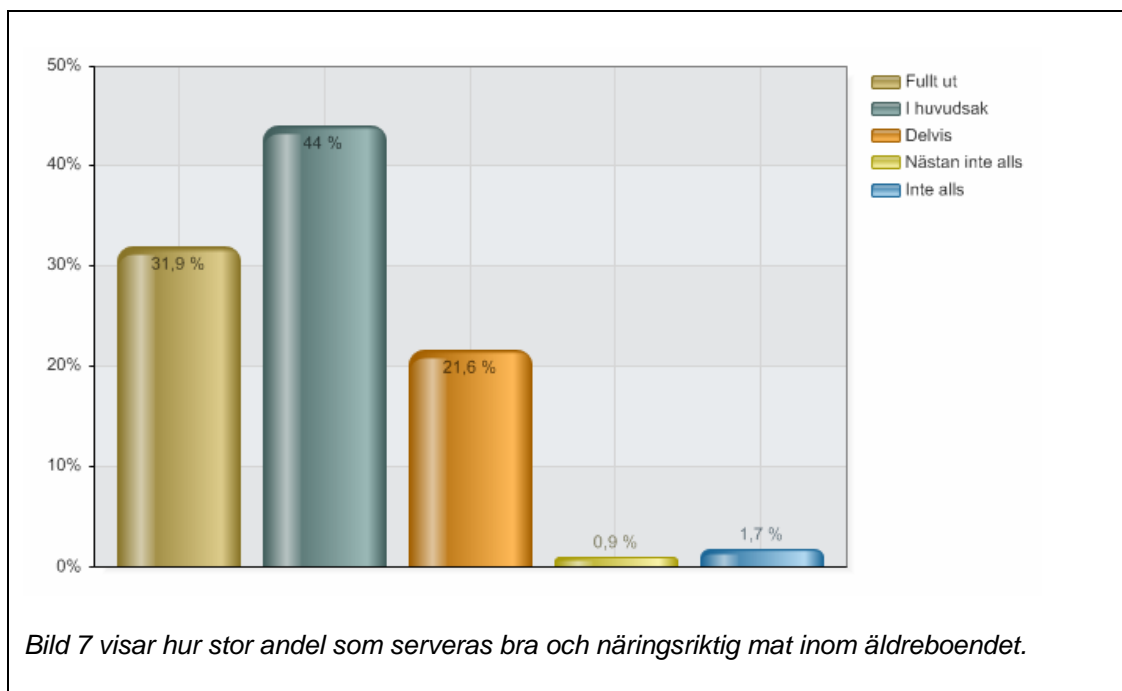
Måluppfyllelsen ligger på drygt 55 procent.

Alla får bra och näringsriktig mat.

Att alltid bli serverad bra och näringsriktig mat upplevs av de flesta som en självklarhet, men långt ifrån alla inom äldreboendet kommer i åtnjutande av detta (se bild 7).

Trots att detta kriterium har den högsta måluppfyllelsen omfattas endast 75 procent av de boende av detta. Sannolikt är detta en något överdriven uppskattning med tanke på hur detta mått har konstruerats. Det är kanske mer korrekt att säga att minst var fjärde boende inom äldreomsorgen inte serveras en bra och näringsriktig kost.

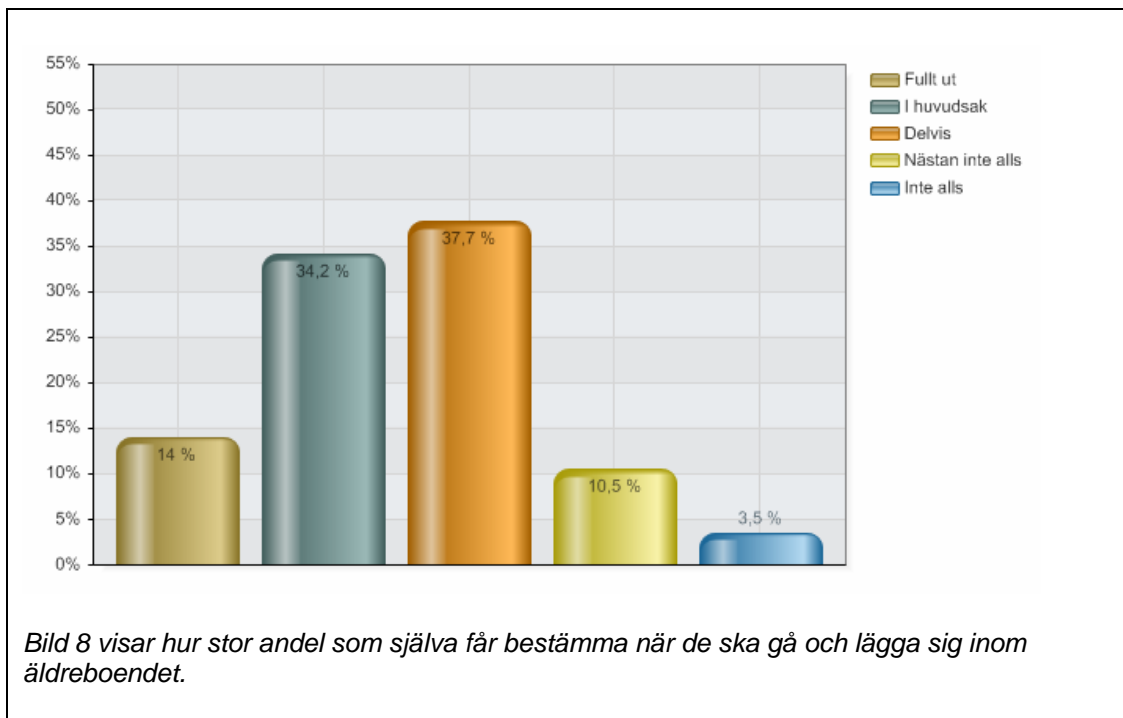
Alla får gå och lägga sig när de vill.

Att inte själv, inom rimliga gränser, få bestämma när man ska gå och lägga sig är knappast värdigt. Färre än hälften av panelens respondenter har svarat att man lever upp till detta fullt ut eller i huvudsak (se bild 8). Måluppfyllelsen är dryga 60 procent.

Nästan 15 procent uppger att kriteriet att själv få bestämma när man ska gå och lägga sig uppfylls nästan inte alls eller inte alls. Detta innebär, lite slarvigt omräknat till antalet äldreboende, att var sjunde inte har något inflytande över något så självklart som att bestämma när man ska gå och lägga sig.

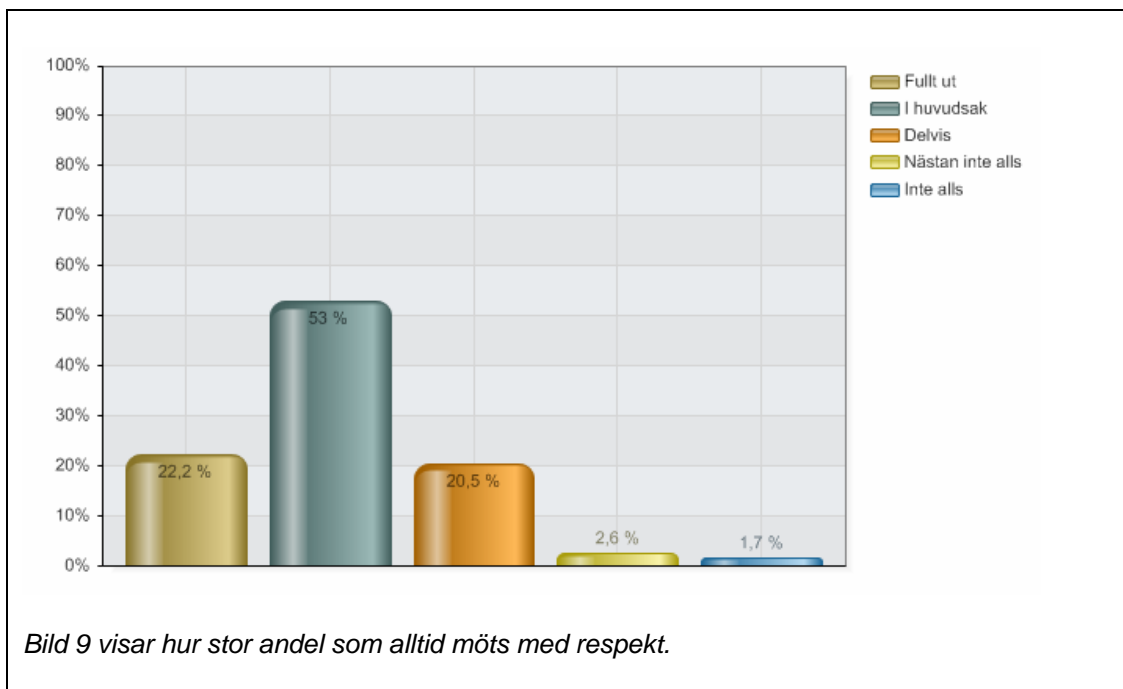
Eftersom det inte fanns någon fråga om möjligheten att själv bestämma när man ska gå upp är det inte möjligt att skapa sig en uppfattning om hur många timmar man måste tillbringa i sängen inom äldreboendet. Dock visar många rapport att det snarast är så att de äldre får gå och lägga sig mycket tidigt på kvällen och hjälps upp sent på morgonen än tvärt om. Då det är känt att passivitet hos äldre påskyndar och förvärrar olika sjukdomsförlopp, och ett långt sängliggande minskar möjligheten att vara aktiv, förefaller det som om denna hantering inte bara är inhuman utan även

genererar en högre vårdkostnad samt en tidigare och längre vårdinsats än nödvändigt.

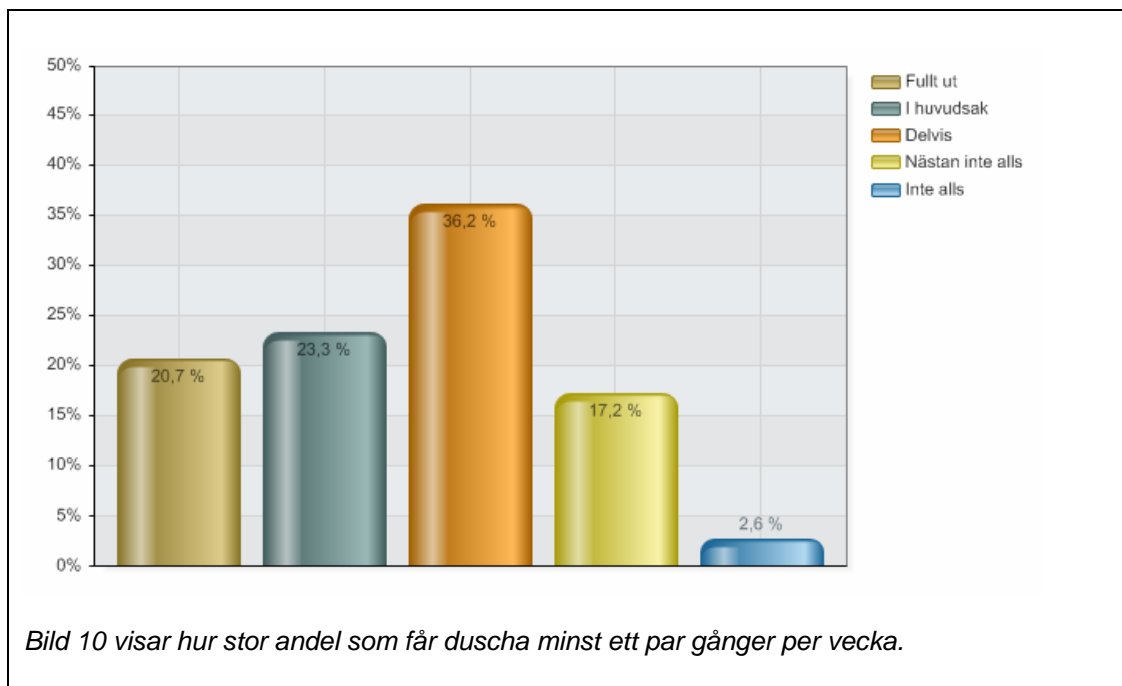
Alla möts alltid med respekt.

Denna fråga mäter själva kärnan i ett värdigt bemötande inom äldreboendet. Som framgår av bild 9 återstår en hel del att göra. Måluppfyllelsen ligger på dryga 70 procent.

Alla får duscha minst ett par gånger i veckan.

Att få känna sig fräsch är en självklarhet för alla som själva klarar av att duscha. Om man av olika skäl behöver hjälp med detta kan man inte vara säker på att detta är möjligt. Enligt panelens respondenter är det en minoritet av dem som bor på ett äldreboende där detta efterlevs fullt ut eller i huvudsak (se bild 10). Måluppfyllelsen ligger på drygt 60 procent.

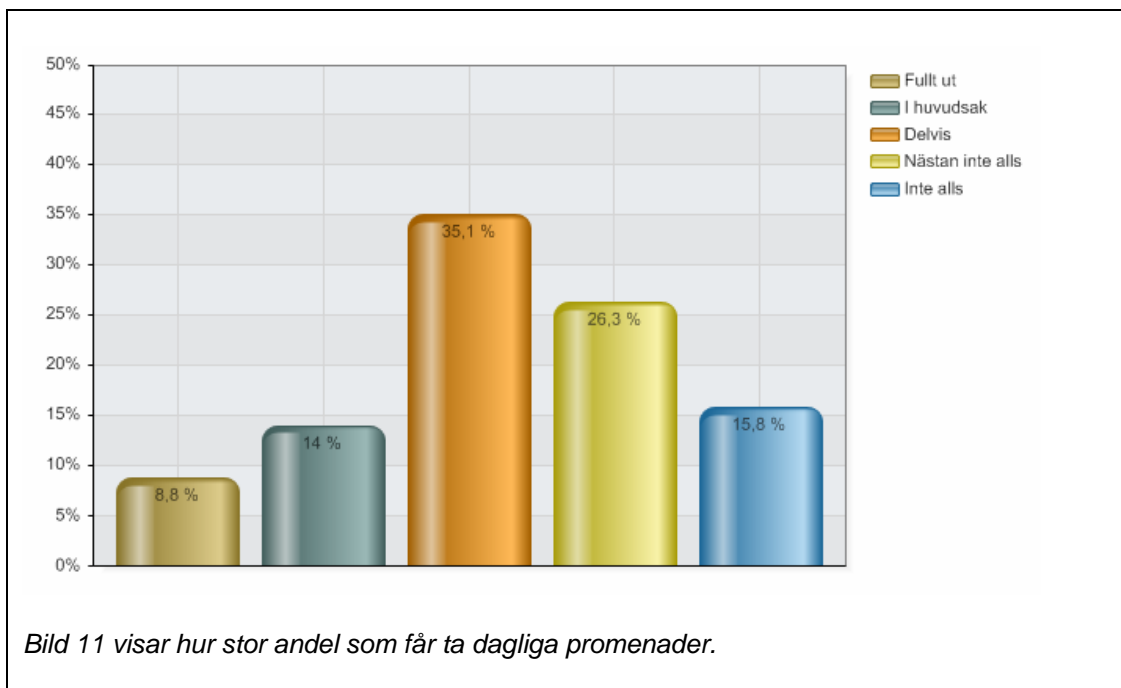

Alla som vill får ta dagliga promenader.

Som tidigare nämnts är ett aktivt liv inte bara ett mått på livskvalitet utan kan också förskjuta behovet av olika vårdinsatser. På frågan om alla som vill får ta dagliga promenader svarar drygt 20 procent av panelens respondenter att man lever upp till detta fullt ut eller i huvudsak (se bild 11).

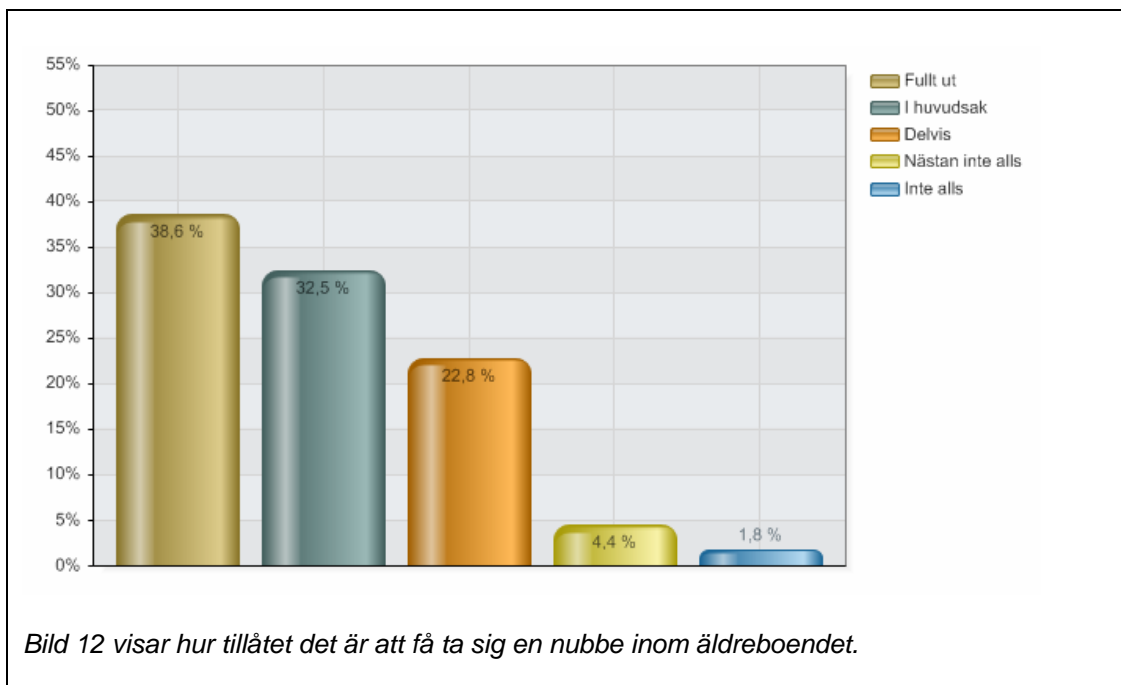
Över 40 procent svarar att man inte alls eller nästan inte alls kan tillgodose önskemålet om att alla som vill får ta dagliga promenader.

Detta kriterium har en måluppfyllelse på knappt 45 procent vilket är den näst lägsta noteringen för de 10 kriterier som ingår i denna undersökning.

Det är tillåtet att få ta sig en nubbe.

För många är det viktigt att man, så långt det är möjligt, får leva samma livs som man gjorde före flytten till äldreboendet. Ett mått på detta är om det är tillåtet att få ta sig en nubbe vid sådana tillfällen som påbjuder detta. Som framgår av bild 12 är det få som förvägras detta.

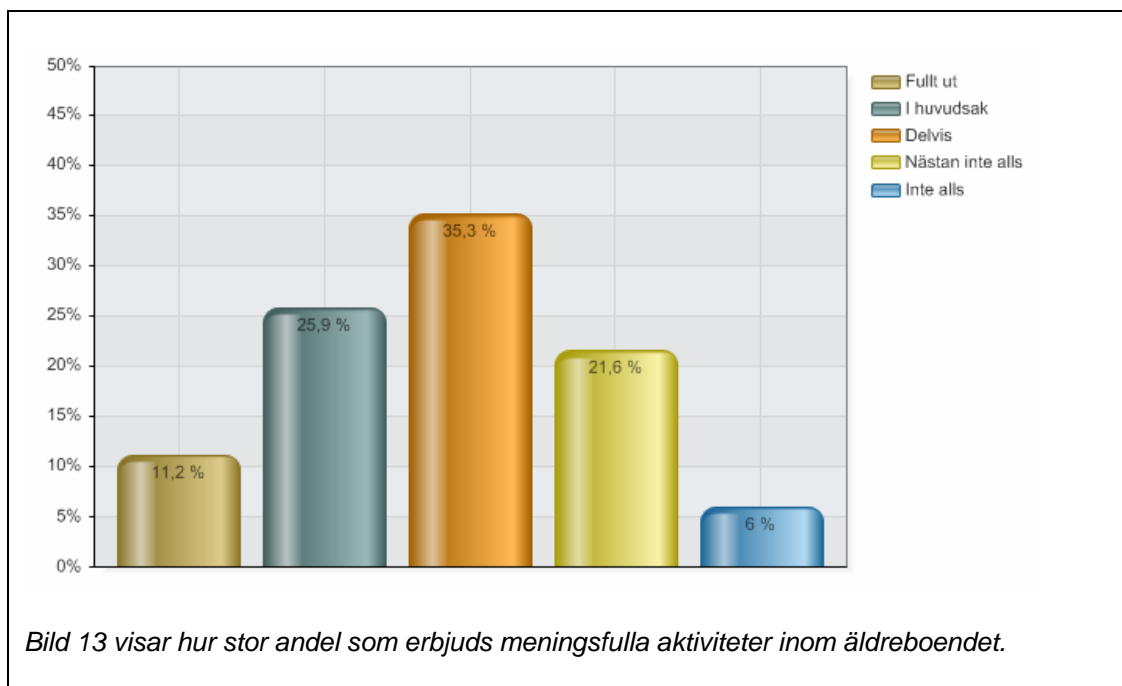

Måluppfyllelsen är, efter kriteriet om näringsriktig och bra mat, den näst bästa bland de 10 kriterier vi mätt eller dryga 75 procent. Det finns ett tydligt samband mellan tillgång till näringsriktig och bra mat och möjligheten att få ta sig en nubbe.

Alla erbjuds meningsfulla aktiviteter.

En avgörande faktor för trivseln, och därmed livskvaliteten, inom äldreboendet är om man erbjuds att delta i meningsfulla aktiviteter. Inte ens 40 procent av panelens respondenter svarar att detta erbjuds fullt ut eller i huvudsak (se bild 13). Nästan 30 procent svarar att man inte alls eller nästan inte alls erbjuder de boende meningsfulla aktiviteter.

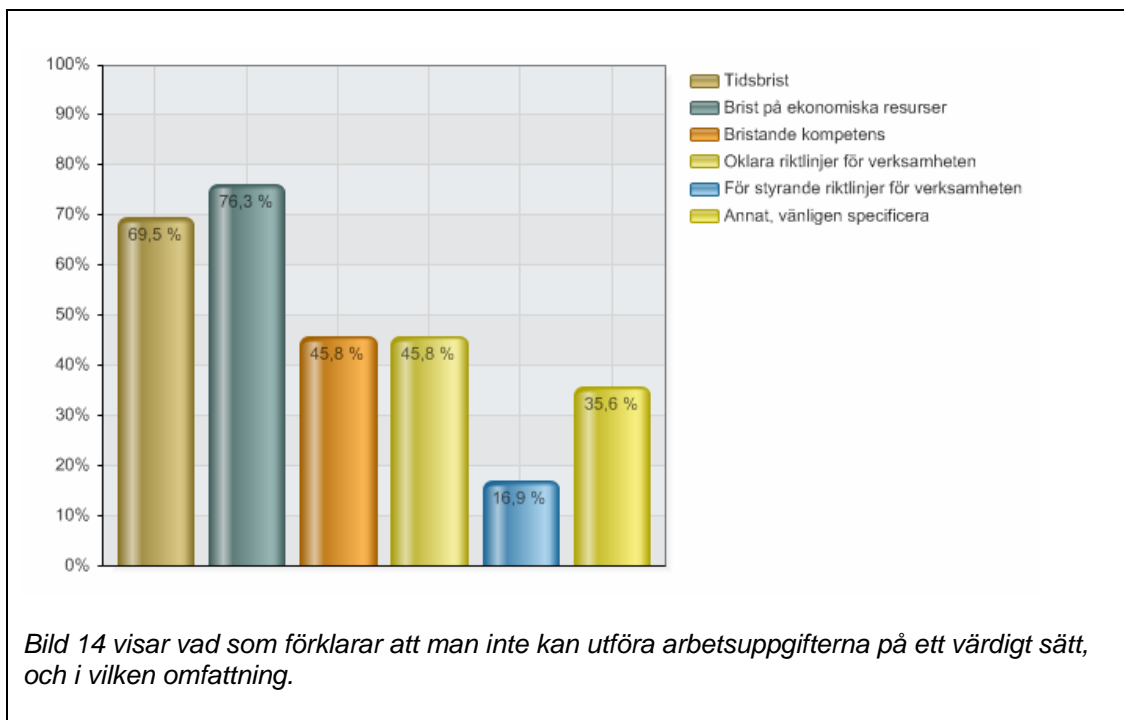
Måluppfyllelsen för detta kriterium ligger på drygt 50 procent.

Finns det idag några hinder för att utföra arbetsuppgifterna på ett värdigt sätt och vilka är i så fall dessa?

Drygt hälften av panelens respondenter uppger att det idag finns hinder för att utföra arbetsuppgifterna på ett värdigt sätt. De vanligaste hindren är att man har tidsbrist och att det är brist på ekonomiska resurser (se bild 14). Detta indikerar att personalsituationen är sådan att man i stor utsträckning inte kan erbjuda en värdig äldreomsorg.

Med tanke på den åldersammansättning man har idag inom personalen och de rekryteringsbehov som kommer därav står kommunerna och/eller utförarna av äldreomsorgen inför stora utmaningar.

SKTF är ett partipolitiskt obundet fackförbund för offentligt och privat anställda tjänstemän med anknytning till kommun, landsting eller kyrka. Idag är vi cirka 170 000 medlemmar.

För frågor om undersökningens genomförande, kontakta marknadsanalytiker Gerry Andersson

gerry.andersson@sktf.se

070-279 63 60.

För frågor om undersökningen innehåll, kontakta SKTFs förbundsordförande Eva Nordmark

eva.nordmark@sktf.se

070-624 13 11.

Presskontakter:

Presschef Peter Bloch

peter.bloch@sktf.se

070-255 13 37

SKTF Direkt

Facklig rådgivning varje vardag måndag till fredag mellan 8 och 20.

Telefon 0200 778 778 e-post → sktfdirekt@sktf.se